HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

17 mai 2017*

„Trimitere preliminară — Agenți comerciali independenți — Directiva 86/653/CEE — Comisionul agentului comercial — Articolul 11 — Neexecutare parțială a contractului încheiat între terț și comitent — Consecințe asupra dreptului la comision — Noțiunea «cauză pentru care comitentul este vinovat»”

În cauza C-48/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Okresný súd Dunajská Streda (Tribunalul Departamental din Dunajská Streda, Slovacia), prin decizia din 23 noiembrie 2015, primită de Curte la 27 ianuarie 2016, în procedura

ERGO Poisťovňa a.s.

împotriva

Alžbeta Barlíková,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul T. von Danwitz, președinte de cameră, domnii E. Juhász și C. Vajda, doamna K. Jürimäe (raportor) și domnul C. Lycourgos, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru guvernul slovac, de B. Ricziová, în calitate de agent;

— pentru guvernul german, de T. Henze și de M. Hellmann, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de K.-P. Wojcik, de A. Tokár și de L. Malferrari, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 ianuarie 2017,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: slovaca.

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 11 din Directiva 86/653/CEE a Consiliului din 18 decembrie 1986 privind coordonarea legislației statelor membre referitoare la agenții comerciali independenți (JO 1986, L 382, p. 17, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 176).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între ERGO Poist'ovňa a.s. (denumită în continuare „ERGO"), pe de o parte, și doamna Alžbeta Barlíková, pe de altă parte, în legătură cu o cerere de plată a sumei de 11 421,42 euro, adresată de ERGO doamnei Barlíková, cu titlu de restituire de comisioane.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Al doilea și al treilea considerent ale Directivei 86/653 au următorul cuprins:

„întrucât diferențele dintre legislațiile interne privind reprezentarea comercială afectează în mod considerabil condițiile de concurență și de derulare a activității respective în cadrul [Uniunii Europene] și dăunează atât protecției agenților comerciali în raporturile cu comitenții lor, cât și siguranței tranzacțiilor comerciale; întrucât, în plus, diferențele respective inhibă în mod substanțial încheierea și derularea contractelor de reprezentanță comercială în care comitentul și agentul comercial sunt stabiliți în state membre diferite;

întrucât schimbul de mărfuri între statele membre trebuie să aibă loc în condiții similare celor de pe piața unică, iar acest lucru necesită apropierea sistemelor juridice din statele membre în asemenea măsură încât să satisfacă buna funcționare a pieței comune; întrucât, în această privință, regulile referitoare la conflictul dintre legi nu înlătură, în materie de reprezentare comercială, incompatibilitățile sus-menționate și nici nu ar putea să o facă chiar dacă ar fi uniformizate și, prin urmare, că armonizarea propusă este necesară făcând abstracție de existența regulilor respective."

4 Articolul 1 alineatul (2) din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive, «agentul comercial» reprezintă intermediarul care desfășoară o activitate independentă și care este în permanență autorizat să negocieze vânzarea sau cumpărarea produselor în numele altei persoane, denumită în continuare «comitent», sau să negocieze și să încheie astfel de tranzacții pentru și în numele comitentului în cauză."

5 Articolul 3 alineatul (1) din directiva menționată prevede:

„În exercițiul activității, agentul comercial trebuie să promoveze interesele comitentului său și să acționeze loial și de bună-credință."

6 Articolul 4 alineatul (1) din aceeași directivă prevede:

„În relațiile sale cu agentul comercial, comitentul trebuie să acționeze loial și de bună-credință."

7 Capitolul III din Directiva 86/653, intitulat „Remunerația", cuprinde printre altele normele aplicabile în ipoteza în care agentul comercial este remunerat prin comision. Potrivit articolului 6 alineatul (2) din această directivă, se consideră comision în sensul directivei menționate „[o]rice parte din remunerație care variază în funcție de numărul sau valoarea tranzacțiilor comerciale".

8 Articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată are următorul cuprins:

„Agentul comercial are dreptul la comision pentru tranzacțiile comerciale încheiate în termenul prevăzut în contractul de agenție:

(a) în cazul în care tranzacția a fost încheiată ca rezultat al acțiunii sale

sau

(b) în cazul în care tranzacția a fost încheiată cu un terț pe care acesta l-a câștigat anterior în calitate de client pentru tranzacții de același fel."

9 Articolul 10 alineatul (1) din aceeași directivă prevede:

„Comisionul devine exigibil de îndată ce și în măsura în care una din următoarele condiții este îndeplinită:

(a) comitentul a executat tranzacția sau

(b) comitentul ar fi trebuit să execute tranzacția, potrivit înțelegerii cu terțul sau

(c) terțul a executat tranzacția."

10 Articolul 11 din Directiva 86/653 prevede:

„(1) Dreptul la comision se poate stinge numai dacă și în măsura în care:

— s-a stabilit că nu va fi executat contractul dintre terț și comitent

și

— acest fapt este rezultatul unei cauze pentru care comitentul nu este vinovat.

(2) Comisioanele percepute deja de agentul comercial se rambursează, în cazul în care dreptul la acest comision s-a stins.

(3) Nu se poate deroga prin acord de la alineatul (1), în detrimentul agentului comercial."

Dreptul slovac

Codul comercial

11 Articolul 642 din Obchodný zákonník (Codul comercial), care se referă la contractul de intermediere, prevede:

„Prin contractul de intermediere, intermediarul se angajează să desfășoare o activitate pentru a-i asigura persoanei interesate posibilitatea de a încheia un contract determinat cu un terț, iar persoana interesată se angajează să plătească intermediarului o remunerație (comision)."

12 Directiva 86/653 a fost transpusă în dreptul slovac prin articolul 652 și următoarele din Codul comercial. Articolul 652 alineatul 1 din acest cod prevede:

„Prin contractul de agenție comercială, agentul comercial se angajează, în calitate de profesionist, să desfășoare pentru comitent o activitate care constă în încheierea unui anumit tip de contracte (denumite în continuare «tranzacții») sau să negocieze și să încheie astfel de tranzacții pentru și în numele comitentului, iar comitentul se angajează să îi plătească un comision agentului comercial."

13 Articolul 660 alineatele 1 și 2 din același cod prevede:

„(1) Comisionul devine exigibil de îndată ce […]

(a) comitentul și-a executat angajamentul rezultat din tranzacție sau

(b) comitentul ar fi trebuit să își execute angajamentul rezultat din tranzacție […] sau

(c) terțul și-a executat angajamentul rezultat din tranzacție.

(2) Comisionul devine exigibil cel mai târziu atunci când terțul și-a executat partea sa din angajament sau ar fi trebuit să o facă în cazul în care comitentul și-a executat partea sa din angajament, așa cum ar fi trebuit. Cu toate acestea, în cazul în care terțul trebuie să își execute angajamentul abia după mai mult de șase luni de la încheierea contractului, agentul comercial va avea dreptul la comision după încheierea contractului menționat."

14 Articolul 662 alineatele 1 și 3 din Codul comercial prevede:

„(1) Dreptul la comision se stinge numai dacă s-a stabilit că nu va fi executat contractul dintre terț și comitent și dacă acest fapt este rezultatul unei cauze pentru care comitentul nu este vinovat, cu excepția situației în care se prevede altfel în contract.

[…]

(3) Stingerea dreptului la comision, în sensul alineatului 1, poate fi organizată și altfel prin intermediul unui acord încheiat numai în favoarea agentului comercial."

Codul civil

15 Articolul 801 alineatele 1 și 2 din Občiansky zákonník (Codul civil) prevede:

„(1) Asigurarea încetează în cazul în care prima pentru cea dintâi perioadă de asigurare sau prima unică nu a fost plătită în termen de trei luni de la data la care a devenit exigibilă.

(2) Asigurarea încetează de asemenea în cazul în care prima pentru următoarea perioadă de asigurare nu a fost plătită în termen de o lună de la data notificării scrisorii de punere în întârziere titularului poliței de asigurare de către asigurător, în măsura în care prima nu a fost plătită înainte de notificarea acestei scrisori de punere în întârziere […]".

Litigiul principal și întrebările preliminare

16 La 13 martie 2012, ERGO, societate care își desfășoară activitatea în sectorul asigurărilor, și doamna Barlíková au încheiat un contract pe care l-au intitulat „Contract de intermediere cu un agent financiar afiliat" (denumit în continuare „contractul în litigiu"). Acest contract făcea trimitere la articolul 642 din Codul comercial.

17 Prin contractul menționat, doamna Barlíková se angaja să desfășoare o activitate de „intermediere în sectorul asigurărilor" în beneficiul ERGO. Această activitate consta în special în a prezenta oferte clienților și a le propune să încheie contractele de asigurare oferite de această societate. Doamna Barlíková era de asemenea mandatată să încheie aceste contracte pentru și în numele ERGO.

18 În schimbul încheierii fiecărui contract de asigurare, doamna Barlíková percepea un comision corespunzător unui procentaj din prima de asigurare sau din prima anuală de asigurare. Ea avea dreptul la plata anticipată a acestui comision de la momentul încheierii contractului cu clientul. Cu toate acestea, dreptul la comision nu era dobândit definitiv decât dacă contractul de asigurare nu era reziliat mai devreme de trei sau cinci ani.

19 În plus, contractul în litigiu prevedea că neplata primelor de către client determina stingerea dreptului la comision, dacă intervenea în cursul primelor luni ale executării contractului de asigurare, sau o reducere proporțională a valorii comisionului, dacă intervenea după primele trei luni ale executării acestui contract.

20 Doamna Barlíková a adus mai mulți clienți societății ERGO. Conform contractului în litigiu, la momentul încheierii contractelor de asigurare cu clienții menționați, ea a perceput, anticipat, comisioanele care îi erau datorate. Cu toate acestea, după trecerea unei perioade cuprinse între trei și șase luni de la semnarea acestor contracte de asigurare, unii clienți au încetat să plătească primele aferente contractelor menționate și nici nu s-au conformat scrisorii de punere în întârziere trimisă de ERGO, prin care se solicita plata sumelor datorate. În consecință, aceste contracte au încetat de plin drept, în temeiul articolului 801 din Codul civil. Unii clienți au indicat societății ERGO că au încetat plata primelor menționate după ce și-au pierdut încrederea pe care o acordau inițial acestei societăți, pentru motivul că le-a aplicat un tratament necorespunzător.

21 În urma încetării contractelor de asigurare vizate, în aplicarea contractului în litigiu, ERGO i-a solicitat doamnei Barlíková rambursarea comisioanelor percepute anticipat în temeiul acestor contracte de asigurare, în valoare totală de 11 421,42 euro. Întrucât doamna Barlíková nu a achitat această sumă, ERGO a sesizat Okresný súd Dunajská Streda (Tribunalul Departamental din Dunajská Streda, Slovacia) cu o cerere de obligare la plata sumei menționate.

22 În fața acestei instanțe, doamna Barlíková a susținut că societatea ERGO era vinovată pentru încetarea contractelor de asigurare menționate. Astfel, din scrisorile adresate acestei societăți de mai mulți clienți ar reieși că ERGO nu le-ar fi aplicat un tratament corect în special prin faptul că le-a solicitat să răspundă la numeroase întrebări, deși contractul de asigurare fusese încheiat, și prin faptul că le-a trimis scrisori de rapel pentru a obține plata unor prime deja achitate.

23 În acest context, instanța de trimitere urmărește să stabilească dacă articolul 662 din Codul comercial, care transpune articolul 11 din Directiva 86/653, se opune clauzelor contractului în litigiu în temeiul cărora neplata primelor prevăzute de contractul încheiat între comitent și terț, după caz, stinge dreptul la comision sau determină reducerea cuantumului acestui comision proporțional cu durata executării acestui contract.

24 În acest sens, instanța de trimitere ridică, pe de o parte, problema dacă articolul 11 alineatul (1) prima liniuță din această directivă permite luarea în considerare a caracteristicilor proprii contractelor de lungă durată. Instanța arată în această privință că directiva menționată nu privește ipoteza unei neexecutări parțiale a contractului. Pe de altă parte, instanța de trimitere consideră că este necesar să se clarifice noțiunea „cauze pentru care comitentul este vinovat", în sensul articolului 11 alineatul (1) a doua liniuță din aceeași directivă. Potrivit acesteia, o asemenea clarificare este importantă în prezenta cauză ca urmare a regimului special aplicabil încetării contractelor de asigurare, prevăzut la articolul 801 alineatul 2 din Codul civil. În temeiul acestei dispoziții, asigurații ar putea să pună capăt contractelor abținându-se să plătească cotizațiile datorate, chiar și în cazurile în care ar putea să recurgă la modalitățile clasice de încetare a contractului, precum denunțarea unilaterală sau rezilierea.

Din punct de vedere juridic, motivul încetării contractului ar fi neplata primelor, care constituie o încălcare de către asigurat a obligațiilor sale. Totuși, această abținere s-ar putea explica prin alte împrejurări care l-au determinat pe asigurat să procedeze astfel.

25 În aceste condiții, Okresný súd Dunajská Streda (Tribunalul Departamental din Dunajská Streda) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1)

Expresia «nu va fi executat contractul dintre terț și comitent» prevăzută la articolul 11 din Directiva 86/653 trebuie interpretată în sensul că include:

a) neexecutarea totală a contractului și, prin urmare, cazul în care nici comitentul, nici terțul nu furnizează nici chiar parțial prestațiile prevăzute în contract sau
b) neexecutarea parțială a contractului și deci, de exemplu, ipoteza în care nu a fost realizată cifra de afaceri stabilită sau cazul în care contractul nu a fost menținut pentru perioada stabilită?

2) În cazul în care este corectă interpretarea de la prima întrebare litera b), articolul 11 alineatul (2) din Directiva 86/653 trebuie interpretat în sensul că clauza din contractul de agenție comercială potrivit căreia agentul este obligat să ramburseze o cotă proporțională din comisionul său în cazul în care contractul dintre terț și comitent nu este executat în măsura prevăzută, sau în măsura stabilită prin contractul de agenție comercială, nu constituie o derogare în detrimentul agentului comercial?

3) În spețe precum cea care face obiectul procedurii principale, pentru a aprecia dacă există «cauze pentru care comitentul este vinovat» în sensul articolului 11 alineatul (1) a doua liniuță din Directiva 86/653:

a) trebuie examinate numai circumstanțele de drept care au condus în mod direct la încetarea contractului (de exemplu în cazul în care încetarea contractului este motivată de neexecutarea de către terț a obligațiilor rezultate din acesta) sau
b) trebuie să se examineze de asemenea dacă astfel de circumstanțe de drept au fost consecința conduitei comitentului în contextul raporturilor juridice cu terțul respectiv, conduită care ar fi determinat terțul să își piardă încrederea în comitent și, în consecință, să încalce obligația rezultată din contractul încheiat cu comitentul?"

Cu privire la competența Curții

26 Cu titlu introductiv, pe de o parte, trebuie arătat că, astfel cum reiese din cererea de decizie preliminară, ERGO susține în fața instanței de trimitere că Directiva 86/653 nu este aplicabilă în cauza principală din moment ce contractul în litigiu, având în vedere titlul său și trimiterea la articolul 642 din Codul comercial pe care o realizează, nu constituie un contract de agenție comercială, ci un contract de intermediere.

27 În această privință, este suficient să se constate că din această cerere de decizie preliminară reiese că instanța de trimitere consideră că contractul în litigiu trebuie considerat un contract de agenție comercială, iar nu un contract de intermediere. Prezenta hotărâre se întemeiază, așadar, pe această din urmă ipoteză.

28 Pe de altă parte, trebuie arătat că, desigur, acest contract nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 86/653, care se aplică, potrivit definiției noțiunii „agent comercial" care figurează în articolul 1 alineatul (2) al acesteia, numai în cazul agenților comerciali care sunt în permanență autorizați să negocieze sau să negocieze și să încheie vânzarea sau cumpărarea produselor. Un agent comercial a cărui activitate constă, astfel cum este cazul în litigiul principal, în negocierea și încheierea vânzării unor servicii de asigurare nu intră, așadar, în definiția prevăzută la acest articol 1 alineatul (2).

29 Cu toate acestea, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că, atunci când, în soluționarea unor situații pur interne, o legislație națională intenționează să se conformeze soluțiilor adoptate în dreptul Uniunii, în special pentru a evita apariția unor discriminări față de resortisanții naționali sau a unor eventuale denaturări ale concurenței ori chiar pentru a asigura o procedură unică în situații comparabile, există un interes cert ca, pentru evitarea unor viitoare divergențe de interpretare, dispozițiile sau noțiunile preluate din dreptul Uniunii să primească o interpretare uniformă, indiferent de condițiile în care acestea urmează să fie aplicate (Hotărârea din 3 decembrie 2015, Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795, punctul 17 și jurisprudența citată).

30 În această privință, instanța de trimitere a afirmat că este conștientă de faptul că litigiul cu care este sesizată se situează în afara domeniului de aplicare al dreptului Uniunii. Cu toate acestea, făcând trimitere la Hotărârea Curții din 16 martie 2006, Poseidon Chartering (C-3/04, EU:C:2006:176), instanța a precizat că prevederile Directivei 86/653 sunt aplicabile în speță în ceea ce privește un contract de agenție comercială referitor la servicii de asigurare.

31 Astfel cum s-a precizat la punctul 12 din prezenta hotărâre, Directiva 86/653 a fost transpusă în dreptul slovac prin articolul 652 și următoarele din Codul comercial. După cum a arătat guvernul slovac, aceste articole nu se limitează la vânzarea sau la cumpărarea de mărfuri, ci privesc de asemenea contractele de servicii. Rezultă că, prin transpunerea dispozițiilor acestei directive în acest mod în dreptul intern, legiuitorul slovac a intenționat să aplice un tratament identic contractelor de agenție referitoare la mărfuri și celor referitoare la servicii.

32 Prin urmare, se impune constatarea că Curtea este competentă să se pronunțe cu privire la prezenta cerere de decizie preliminară.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

33 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 11 alineatul (1) prima liniuță din Directiva 86/653 trebuie interpretat în sensul că vizează nu numai cazurile de neexecutare totală a contractului dintre comitent și terț, ci și cazurile de neexecutare parțială a acestui contract, precum nerespectarea volumului tranzacțiilor sau a duratei prevăzute de contractul menționat.

34 În majoritatea versiunilor lingvistice, articolul 11 alineatul (1) prima liniuță din această directivă prevede că dreptul la comision se poate stinge numai „dacă și în măsura în care" s-a stabilit că nu va fi executat contractul dintre terț și comitent.

35 Utilizarea locuțiunii „în măsura în care" indică faptul că, pentru a stabili dacă s-a stins dreptul la comision, este necesar să se țină seama de proporția în care nu s-a executat contractul. Astfel, din utilizarea acestei locuțiuni se poate deduce că articolul 11 alineatul (1) prima liniuță din directiva menționată vizează atât cazurile de neexecutare totală, cât și cazurile de neexecutare parțială a contractului.

36 Cu toate acestea, versiunile în limbile cehă, letonă și slovacă ale articolului 11 alineatul (1) din Directiva 86/653 nu conțin termeni care să se poată traduce prin „în măsura în care".

37 Or, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, dispozițiile dreptului Uniunii trebuie interpretate și aplicate în mod uniform, în lumina versiunilor existente în toate limbile Uniunii. În caz de neconcordanță între diferitele versiuni lingvistice ale unui text din dreptul Uniunii, dispoziția în cauză trebuie să fie interpretată în funcție de economia generală și de finalitatea reglementării din care face parte (Hotărârea din 1 martie 2016, Alo și Osso, C-443/14 și C-444/14, EU:C:2016:127, punctul 27).

38 Rezultă că, având în vedere divergența evocată la punctul 36 din prezenta hotărâre, articolul 11 alineatul (1) prima liniuță din Directiva 86/653 trebuie interpretat în lumina economiei generale și a finalității acestei directive.

39 În primul rând, în ceea ce privește economia generală a Directivei 86/653, articolul 7 alineatul (1) din această directivă prevede că agentul comercial are dreptul la comision printre altele în cazul în care tranzacția a fost încheiată ca rezultat al acțiunii sale. Articolul 10 alineatul (1) din directiva menționată precizează însă că comisionul devine exigibil „de îndată ce și în măsura în care" tranzacția a fost executată sau ar fi trebuit să fie executată. Desigur, nu se poate desprinde nicio concluzie din utilizarea locuțiunii „în măsura în care", din moment ce această locuțiune nu este utilizată în toate versiunile lingvistice ale acestei dispoziții.

40 Cu toate acestea, dintr-o coroborare a articolului 7 alineatul (1) cu articolul 10 alineatul (1) din Directiva 86/653 reiese că, deși agentul comercial are dreptul la comision pentru tranzacțiile pe care comitentul le încheie cu clienții pe care i-a atras, acest drept nu se concretizează decât în momentul executării tranzacțiilor în discuție sau în cel în care aceste tranzacții ar fi trebuit să fie executate. Se poate deduce astfel că comisionul devine exigibil pe măsura acestei executări, care, în ceea ce privește contractele de lungă durată cu executare succesivă, precum contractele de asigurare în discuție în litigiul principal, se eșalonează în timp. Or, dacă comisionul nu devine exigibil decât proporțional cu executarea acestor tranzacții, dreptul la comision se stinge în măsura în care aceste tranzacții nu au fost executate. Este, prin urmare, necesar să se interpreteze articolul 11 alineatul (1) prima liniuță din această directivă în sensul că vizează de asemenea cazurile de neexecutare parțială a contractului încheiat între comitent și terț.

41 În al doilea rând, în ceea ce privește finalitatea Directivei 86/653, trebuie amintit că din al doilea și din al treilea considerent ale acesteia reiese că directiva are în special ca obiectiv protejarea agentului comercial în raporturile cu comitentul (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 decembrie 2015, Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795, punctul 23).

42 Din articolul 3 alineatul (1) și din articolul 4 alineatul (1) din această directivă rezultă însă că agentul comercial și comitentul trebuie să acționeze loial și de bună-credință în relațiile lor reciproce. De asemenea, din articolul 10 alineatul (1) din directiva menționată reiese că legiuitorul a intenționat să condiționeze exigibilitatea comisionului mai curând de executarea contractului decât de încheierea sa.

43 Or, o interpretare a articolului 11 alineatul (1) prima liniuță din Directiva 86/653 în sensul că se referă exclusiv la cazurile de neexecutare totală a contractului ar contraveni finalității dispozițiilor acestei directive citate la punctul anterior, precum și finalității directivei menționate în general dacă, în ceea ce privește contractele de lungă durată, precum contractele de asigurare în discuție în litigiul principal, i s-ar garanta agentului plata integralității comisionului său de la începutul executării acestora, fără să se ia în considerare o posibilă neexecutare parțială a contractelor.

44 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 11 alineatul (1) prima liniuță din Directiva 86/653 trebuie interpretat în sensul că vizează nu numai cazurile de neexecutare totală a contractului încheiat între comitent și terț, ci și cazurile de neexecutare parțială a acestui contract, precum nerespectarea volumului tranzacțiilor sau a duratei prevăzute de contractul menționat.

Cu privire la a doua întrebare

45 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 11 alineatele (2) și (3) din Directiva 86/653 trebuie interpretat în sensul că clauza dintr-un contract de agenție comercială potrivit căreia agentul este obligat să ramburseze o cotă proporțională din comisionul său în caz de neexecutare parțială a contractului încheiat între comitent și terț constituie o „derogare în detrimentul agentului comercial", în sensul articolului 11 alineatul (3) din această directivă.

46 Trebuie amintit în această privință că articolul 11 alineatul (3) din Directiva 86/653 interzice derogarea prin acord de la articolul 11 alineatul (1) din aceasta în detrimentul agentului comercial.

47 Cu toate acestea, faptul că contractul de agenție comercială impune agentului rambursarea unei cote proporționale din comisionul său în cazul în care contractul încheiat între comitent și terț nu este executat decât parțial nu poate fi considerat, în principiu, o „derogare în detrimentul agentului comercial", în sensul articolului 11 alineatul (3) din Directiva 86/653. Dimpotrivă, această obligație este conformă cu prevederile articolului 11 alineatele (1) și (2) din această directivă.

48 Astfel, din răspunsul la prima întrebare rezultă că articolul 11 alineatul (1) prima liniuță din Directiva 86/653 trebuie interpretat în sensul că dreptul la comision al agentului comercial se poate stinge și în ipoteza în care contractul încheiat între comitent și terț face obiectul unei executări parțiale. În plus, în temeiul articolului 11 alineatul (2) din această directivă, comisioanele percepute deja de agentul comercial se rambursează în cazul în care dreptul la acest comision s-a stins. Rezultă că, în conformitate cu aceste dispoziții, agentul poate fi obligat să ramburseze comisioanele deja plătite, în măsura în care contractul încheiat între comitent și client nu a fost executat.

49 Totuși, este important să se precizeze, pe de o parte, că obligația de a rambursa comisionul trebuie să fie strict proporțională cu amploarea neexecutării contractului. O obligație de rambursare a unei părți din comision proporțional mai importantă decât amploarea acestei neexecutări ar constitui, astfel, o derogare în detrimentul agentului, interzisă de articolul 11 alineatul (3) din Directiva 86/653. În schimb, o derogare în favoarea agentului, constând în a solicita rambursarea unei părți din comision proporțional mai puțin importantă decât amploarea neexecutării contractului rămâne posibilă.

50 Pe de altă parte, din articolul 11 alineatul (3) din Directiva 86/653 rezultă că nu se poate deroga prin contract de la cea de a doua condiție stabilită la articolul 11 alineatul (1) din această directivă, în temeiul căreia dreptul la comision nu se stinge decât atunci când neexecutarea contractului este rezultatul unei cauze pentru care comitentul nu este vinovat. O clauză contractuală care ar prevedea stingerea dreptului la comision în împrejurări în care neexecutarea contractului este rezultatul unei cauze pentru care comitentul este vinovat ar fi, în consecință, contrară acestui articol 11 alineatul (3).

51 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 11 alineatele (2) și (3) din Directiva 86/653 trebuie interpretat în sensul că clauza dintr-un contract de agenție comercială potrivit căreia agentul este obligat să ramburseze o cotă proporțională din comisionul său în caz de neexecutare parțială a contractului încheiat între comitent și terț nu constituie o „derogare în detrimentul agentului comercial", în sensul acestui articol 11 alineatul (3), dacă partea din comision supusă obligației de rambursare este proporțională cu amploarea neexecutării contractului menționat și cu condiția ca această neexecutare să nu fie rezultatul unei cauze pentru care comitentul este vinovat.

Cu privire la a treia întrebare

52 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 11 alineatul (1) a doua liniuță din Directiva 86/653 trebuie interpretat în sensul că noțiunea „cauze pentru care comitentul este vinovat" se referă numai la motivele de drept care au determinat în mod direct încetarea contractului încheiat între comitent și terț sau dacă această noțiune vizează toate împrejurările de drept și de fapt pentru care comitentul este vinovat care sunt la originea neexecutării acestui contract.

53 În această privință, trebuie amintit că, potrivit deciziei de trimitere, în cauza principală, neexecutarea contractelor de asigurare care conferă dreptul, potrivit ERGO, la rambursarea comisioanelor percepute de doamna Barlíková rezultă din neplata de către unii clienți a primelor aferente contractelor menționate. În temeiul dreptului slovac, această simplă împrejurare determină, conform articolului 801 din Codul civil, rezilierea de plin drept a contractelor vizate. Or, potrivit instanței de trimitere, în cauza principală, neplata primelor menționate de către clienții vizați ar fi fost motivată de o pierdere a încrederii în comitent, care ar fi fost lipsit de profesionalism în privința acestor clienți.

54 Noțiunea „cauze pentru care comitentul este vinovat" nu este definită de Directiva 86/653. Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 53 din concluzii, în unele versiuni lingvistice ale acestei directive, în special în versiunea în limba franceză, articolul 11 alineatul (1) a doua liniuță din aceasta este formulat în termeni neutri, limitându-se să evoce ideea potrivit căreia neexecutarea contractului încheiat cu terțul nu poate fi atribuită comitentului. În schimb, în alte versiuni lingvistice ale acestei directive, în special în versiunea slovacă, această dispoziție trimite la ideea de culpă a comitentului.

55 Conform jurisprudenței citate la punctul 37 din prezenta hotărâre, articolul 11 alineatul (1) a doua liniuță din Directiva 86/653 trebuie, așadar, interpretat în special în lumina finalității acestei directive.

56 S-a arătat la punctele 41 și 42 din prezenta hotărâre că directiva menționată urmărește în special să protejeze agentul comercial și se referă, în plus, la relațiile, întemeiate pe loialitate și pe bună-credință, dintre agentul comercial și comitent. Condiția referitoare la faptul că neexecutarea nu trebuie să fie rezultatul unei cauze pentru care comitentul este vinovat contribuie la realizarea acestor obiective, prin împiedicarea eliberării acestui comitent de obligația sa de a plăti agentului comisionul atunci când el este la originea neexecutării tranzacției.

57 Or, o definiție restrânsă a noțiunii „cauze pentru care comitentul este vinovat" care se referă numai la motivele de drept care au condus în mod direct la încetarea contractului, independent de împrejurările de fapt sau de drept care explică survenirea acesteia, nu ar fi conformă obiectivelor menționate. Astfel, o asemenea definiție restrânsă nu ar permite să se aprecieze dacă în realitate comitentul este la originea încetării contractului și nici dacă este vinovat pentru neexecutarea acestui contract. Ar exista, așadar, situații în care comitentul s-ar putea sustrage de la plata comisionului chiar dacă această încetare ar fi consecința propriului comportament.

58 Aceasta ar fi situația în special în prezența unei legislații precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede că neplata primelor determină, conform articolului 801 din Codul civil, încetarea de plin drept a contractelor de asigurare vizate. Astfel, în temeiul unei asemenea legislații, încetarea contractului este cauzată de neexecutarea obligațiilor sale contractuale de către terțul care încetează plata primelor aferente acestui contract, fără însă a fi luată în considerare cauza încetării plății.

59 Rezultă că noțiunea „cauze pentru care comitentul este vinovat" prevăzută la articolul 11 alineatul (1) a doua liniuță din Directiva 86/653 nu poate să privească numai motivele de drept care au determinat în mod direct încetarea contractului, ci se referă și la motivele care au condus la această încetare, care trebuie să fie apreciate de instanța națională pe baza tuturor împrejurărilor de drept și de fapt pertinente pentru a stabili dacă neexecutarea contractului este rezultatul unei cauze pentru care comitentul este vinovat.

60 În consecință, în ceea ce privește mai precis faptele în discuție în litigiul principal, pentru a se pronunța asupra cererii de rambursare a unor comisioane formulată de ERGO și asupra stingerii eventuale a dreptului la comision al doamnei Barlíková, revine instanței de trimitere sarcina de a lua în considerare ansamblul faptelor din speță, dincolo de simpla nerespectare de către asigurați a obligației lor de a plăti primele aferente contractelor de asigurare încheiate, pentru a stabili dacă această societate este vinovată pentru neexecutarea acestor contracte.

61 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că articolul 11 alineatul (1) a doua liniuță din Directiva 86/653 trebuie interpretat în sensul că noțiunea „cauze pentru care comitentul este vinovat" nu se referă numai la motivele de drept care au determinat în mod direct încetarea contractului încheiat între comitent și terț, ci vizează toate împrejurările de drept și de fapt pentru care comitentul este vinovat care sunt la originea neexecutării acestui contract.

Cu privire la cheltuielile de judecată

62 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

1) **Articolul 11 alineatul (1) prima liniuță din Directiva 86/653/CEE a Consiliului din 18 decembrie 1986 privind coordonarea legislației statelor membre referitoare la agenții comerciali independenți trebuie interpretat în sensul că vizează nu numai cazurile de neexecutare totală a contractului încheiat între comitent și terț, ci și cazurile de neexecutare parțială a acestui contract, precum nerespectarea volumului tranzacțiilor sau a duratei prevăzute de contractul menționat.**

2) **Articolul 11 alineatele (2) și (3) din Directiva 86/653 trebuie interpretat în sensul că clauza dintr-un contract de agenție comercială potrivit căreia agentul este obligat să ramburseze o cotă proporțională din comisionul său în caz de neexecutare parțială a contractului încheiat între comitent și terț nu constituie o „derogare în detrimentul agentului comercial", în sensul acestui articol 11 alineatul (3), dacă partea din comision supusă obligației de rambursare este proporțională cu amploarea neexecutării contractului menționat și cu condiția ca această neexecutare să nu fie rezultatul unei cauze pentru care comitentul este vinovat.**

3) **Articolul 11 alineatul (1) a doua liniuță din Directiva 86/653 trebuie interpretat în sensul că noțiunea „cauze pentru care comitentul este vinovat" nu se referă numai la motivele de drept care au determinat în mod direct încetarea contractului încheiat între comitent și terț, ci vizează toate împrejurările de drept și de fapt pentru care comitentul este vinovat care sunt la originea neexecutării acestui contract.**

Semnături